

Vogels in het Achtereinds Laag, een nieuw natuurgebied bij landgoed Valkenhorst.
Grote diversiteit aan soorten vogels in 2022 in een natuurontwikkelingsproject van Brabants Landschap in de gemeente Waalre.

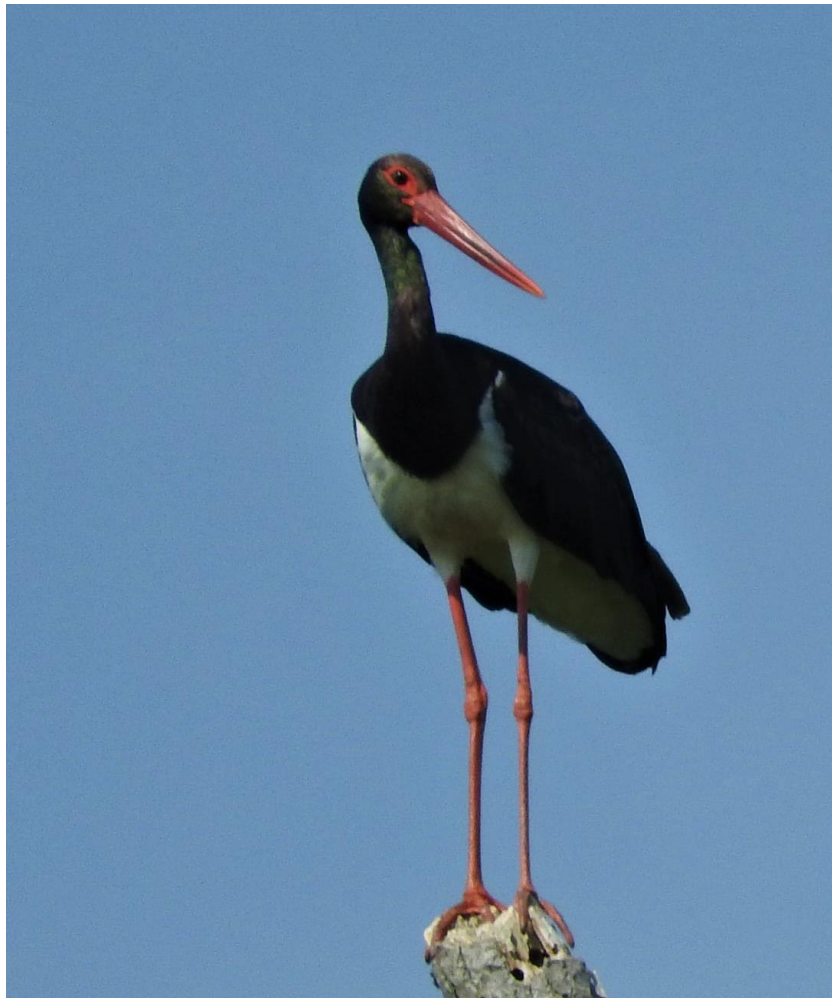
Jacques van Kessel
Juni 2022

Onderzoek uitgevoerd voor Brabants Landschap.

Fotografie kaft: Jacques van Kessel.

Fotografie binnenwerk: Dorine van Asten (pag. 61), Richt Nicolai (pag. 43, 44), Wim Deeben (pag. 36, 50, 51), Toon van Kessel (pag. 20, 22, 27), Paul Klok (pag. 37), D. Broekhuijse (pag. 13), Nick Jeurissen (pag. 25), Jeroen Stevens (pag. 13), Jacques van Kessel (overige foto's).

Zwarte ooievaar.

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming, noch mag het zonder schriftelijke toestemming worden gebruikt voor commerciële toepassingen en/of voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUD

Inleiding	3
Werkwijze	4
Resultaten	6
Literatuur	54
Bijlage 1. Grauwe ganzen 2022 Visvijvers Valkenswaard	56

Inleiding.

Het Achtereinds Laag is een voormalig landbouwgebied waar een groot deel van de zwarte landbouwgrond is afgegraven en afgevoerd. Hierbij zijn natuurlijke hoogten en laagten in het terrein behouden. Hierdoor zijn op drie plaatsen oude leemhoudende laagten of vennen tevoorschijn gekomen, die vervolgens gevuld zijn met regenwater.

In dit verslag een overzicht van waarnemingen van zowel broed- en niet-broedvogels. Er is ook in 2022 weer extra aandacht besteed aan Grauwe ganzen omdat een groot aantal paren met jongen gebruik maakt van dit nieuwe natuurgebied.

Dank aan de waarnemers voor medewerking aan het veldwerk: Bep Janssen, Wilma Meurs, Richt Nicolai, Wim Deeben, Toos Deeben, Ellen van Beek, Wil de Veer, Els de Veer, Eelke van de Sande, Nick Jeurissen, Maarten Jan van den Braak, Mark Sloendrecht, Connie Neutkens, Andre Veen en Ton Arends. Dank aan Berend Voslamber (Grauwe ganzen deskundige) voor zijn waardevolle aanvullingen over predatie. Dank aan Annemarie van Diepenbeek (diersporen deskundige) voor de determinatie van een Oehoe braakbal. Dank aan Bep Janssen voor tekstcontrole en adviezen. Dank aan de fotografen: Dorine van Asten, Richt Nicolai, Wim Deeben, Toon van Kessel, N.Jeurissen, Paul Klok en D. Broekhuijse voor de prachtige foto's. Tenslotte dank aan Mari de Bijl (beheerder Brabants Landschap), Nick Jeurissen (beheerder Brabants Landschap), Lizette Koekoek (Projecten Brabants Landschap) en Fons van Hout (veldmedewerker Brabants Landschap) voor de prettige samenwerking.

Werkwijze.

Het gebied is in de periode februari 2022 – juni 2022 heel regelmatig, soms zelfs meerdere keren per week bezocht. Steeds zijn van de belangrijkste vogelsoorten de aantallen geteld.

Beperkingen: op de situatiekaart is in rood de veldwerkroute aangegeven. Overige delen waren vanwege het vogelbroedseizoen afgesloten. Dit betekent dat het zuid-westelijke deel van het terrein niet is onderzocht. Opmerking foto's: De meeste gebruikte foto's zijn **niet** gemaakt in het gebied maar in verschillende natuurgebieden in Nederland en daarbuiten gedurende vele jaren.

— = Veldwerk route.

● = Observatiepunt.

Er is dankbaar gebruik gemaakt van de site **Waarneming.nl** voor met name de niet-broedvogels: Walter Appels, Ruud Bouwman,. Rob Brinkhof, D. Broekhuijse, Esther van Daal, Frank van Daal, Gerjong Gelling, Erik van Gessel, heer van Gils, Wim Hallink, Paul Haerden, Gijs Kamp, Paul Klok, Lieke Klok, Jan van de Laar, Stef de Martines, Frank Neijts, Johan Ophorst, Marc Peters, Gert-Jan Pontenagel, W. Reintjes, Henk Schut, Henk Sierdsema, Jeroen Stevens, Hidde Stoelinga, C.H.J. van de Ven, Alexander Vesters, Jos Vroege.

Er is een aantal ochtenden besteed aan roofvogels. Na het uitwerken van de gegevens zijn de territoria op een ander kaarttype verwerkt, zie verder in het verslag.

Bezoekdata in de periode 11 februari t/m 30 juni 2022. In totaal 53, van gemiddeld een tot drie uur, meestal in de ochtend.

11-02-2022	30-04-2022	12-06-2022
12-02-2022	02-05-2022	13-06-2022
19-02-2022	03-05-2022	15-06-2022
11-03-2022	05-05-2022	17-06-2022
15-03-2022	06-05-2022	19-06-2022
18-03-2022	10-05-2022	23-06-2022
23-03-2022	11-05-2022	26-06-2022
25-03-2022	15-05-2022	30-06-2022
27-03-2022	17-05-2022	
29-03-2022	22-05-2022	
03-04-2022	23-05-2022	
05-04-2022	27-05-2022	
08-04-2022	29-05-2022	
10-04-2022	30-05-2022	
11-04-2022	31-05-2022	
12-04-2022	02-06-2022	
15-04-2022	03-06-2022	
17-04-2022	05-06-2022	
18-04-2022	06-06-2022	
20-04-2022	07-06-2022	
24-04-2022	09-06-2022	
25-04-2022		
27-04-2022		
28-04-2022		

Resultaten.

Het is geen volledige broedvogelinventarisatie volgens de SOVON richtlijnen. Het geeft een beeld van een beperkt aantal kensoorten. Met recht kan gezegd dat al in het eerste jaar verrassend veel soorten het gebied bezocht hebben.

Er is dit jaar voor het eerst een broedgeval van de Raaf vastgesteld bij de Valkenswaardse Visvijvers, vlakbij het Achtereinds Laag.

Voor het tweede jaar heeft een paar Grauwe klauwieren gebroed in het Achtereinds Laag.

Bij de inrichting van het gebied is een oeverwaluwwand geplaatst waarin zich meteen een kolonie heeft gevestigd.

Naast Grauwe klauwier en Oeverwaluw zijn de volgende bijzondere soorten waargenomen: Dwerggans, Poelruiter, Kluut, Tureluur, Grutto, Wulp, Zomertaling, Pijlstaart, Bergeend, Raaf, Wespendif, Boomvalk, Slechtvalk, Zwarte wouw, Rode wouw, Ringmus, Engelse kwikstaart, Beflijster en Paapje.

Het totaal aantal Grauwe ganzen in het gebied Valkenswaardse Visvijvers en omgeving ligt tussen de 500 – 650 stuks. Het aantal broedgevallen bedraagt 139, een lichte afname ten opzichte van 2021.

In het Achtereinds Laag liggen de aantallen tussen 150 – 420 stuks, er zijn geen broedgevallen vastgesteld. Vele jonge Grauwe ganzen komen vanaf het Greveschutven en de overige visvijvers Valkenswaard om hier op het Achtereinds Laag te grazen.

Dodaars.

Niet-broedvogel.

15 juni 1 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

30 juni 1 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Fuut.

Niet-broedvogel.

30 juni 1 ex. Onvolwassen Fuut (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Aalscholver.

Niet-broedvogel.

8 april 2 ex. Overvliend (Jacques van Kessel).

3 mei 1 ex. Overvliend (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

11 mei 1 ex. (Toos + Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

15 juni 1 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Roerdomp.

Niet-broedvogel.

8 april 1 ex. Vanaf zandheuvel gehoord op Greveschutven (Jacques v. Kessel).

24 april 1 ex. Vanaf zandheuvel gehoord op Greveschutven (Jacques v. Kessel).

11 mei 1 ex. Gehoord vanaf de zandheuvel, op Greveschutven en 1 ex. Vijver 5 (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Grote zilverreiger.

Niet-broedvogel.

24 maart 2 ex. (Jacques van Kessel).

11 april 5 ex. (Jacques van Kessel).

12 april 11 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

11 mei 1 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Een opgewonden Grote zilverreiger en een Boomvalk die rustig toekijkt.

Blauwe reiger.

Niet-broedvogel. Waarnemingen liggen tussen een en vier stuks.

Ooievaar.

Niet-broedvogel.

11 april 2 ex. ter plaatse, later rond cirkelend en vertrekken richting noord-oost (Jacques van Kessel). In 2021 verbleven hier twee Ooievaars gedurende meerdere maanden.

3 mei 1 ex. (Paul Klok, Lieke Klok).

19 juni 1 ex. Opvliegend in de richting zuid-west (Jacques van Kessel).

Zwarte ooievaar.

Niet-broedvogel.

18 april 3 ex. (Jacques van Kessel).

18 april 3 ex. (Walter Appels).

18 april 3 ex. (Erik van Gessel)

18 april 3 ex. (Johan Ophorst)

20 april 1ex. (Jacques van Kessel).

21 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

8 mei 1 ex. (Jacques van Kessel).

2 juni 1 ex. (Nick Jeurissen) deelgebied zuid.

Lepelaar.

Niet-broedvogel.

12 april 2 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

14 mei 1 ex. (Wim Deeben, Mark Sloendrecht).

30 mei 1 ex. (Jacques van Kessel).

31 mei 1 ex. (Esther van Daal).

31 mei 1 ex. (Bep Janssen, Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

3 juni en 6 juni 1 ex. (Jacques van Kessel).

13 juni 3 ex. (Jacques van Kessel).

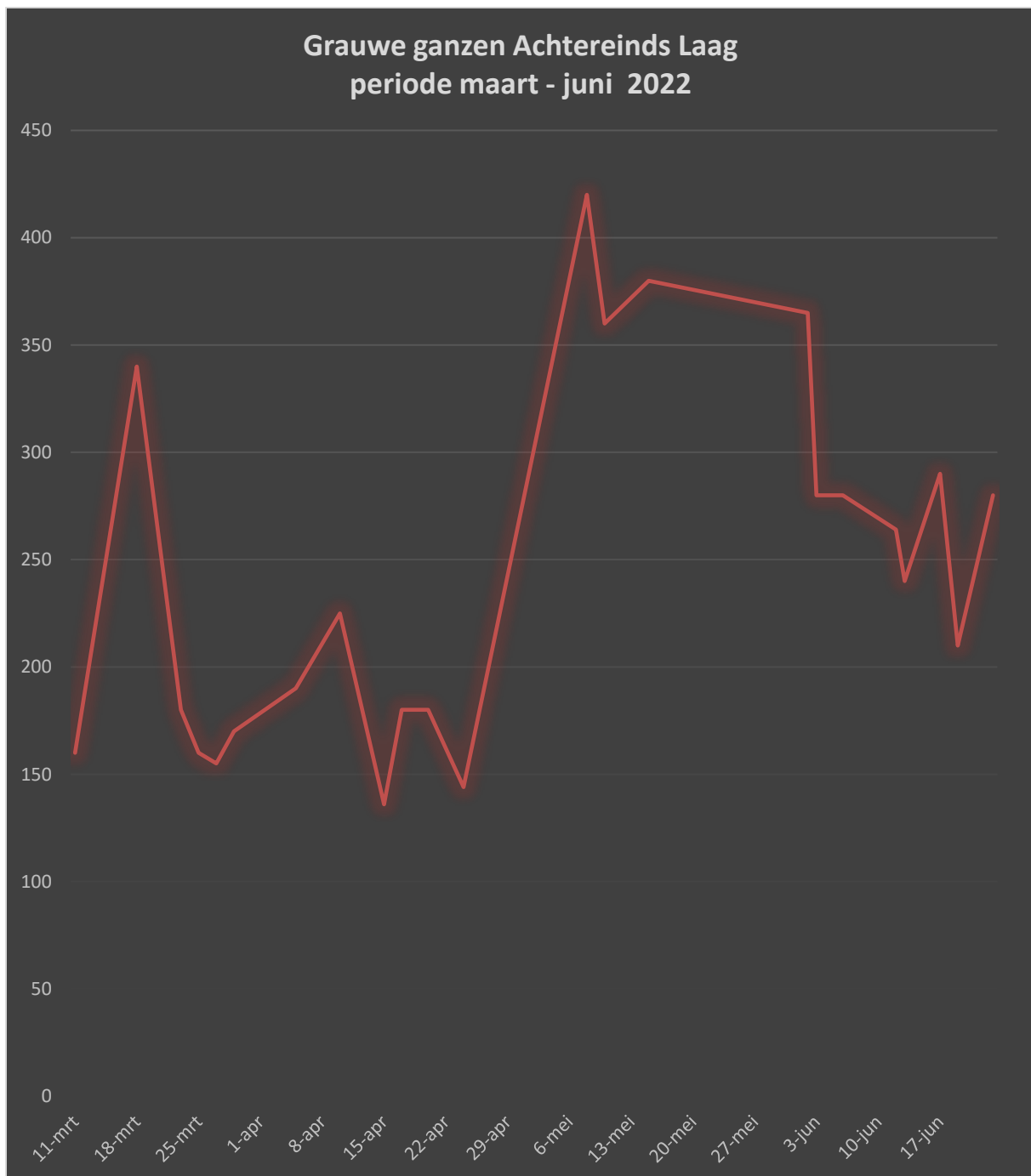
Knobbelzwaan.

Niet-broedvogel. Op het Achtereinds Laag verblijven meestal 8 – 14 exemplaren.

Grauwe gans.

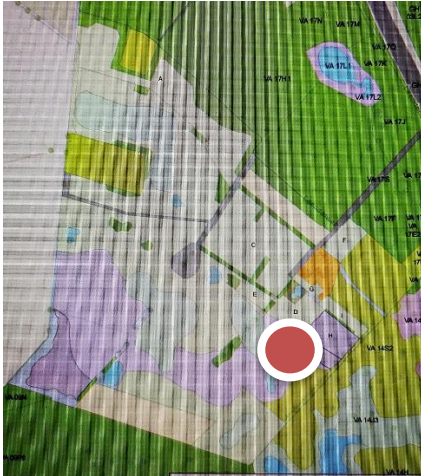
Niet-broedvogel.

In het nieuwe natuurgebied Achtereinds Laag zien we aantallen tussen de 150 en 420 stuks Grauwe ganzen. Vanaf eind april begin mei een duidelijke verhoging in aantallen vanwege de nieuwe jongen Grauwe ganzen.

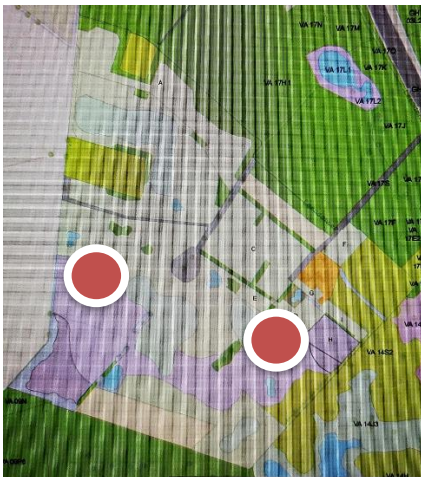
Grote Canadese gans.

Broedvogel. Er is een paar met jongen vastgesteld in het Achtereinds Laag.

Nijlgans.

Broedvogel. Er zijn twee paar met jongen vastgesteld.

Dwerggans.

Niet-broedvogel. Zeldzame soort.

9 mei 1 ex. Dwerggans zie foto (Jeroen Stevens).

10 mei 1 ex. Dwerggans (Henk Schut).

11 mei 1 ex. Dwerggans (D. Broekhuijse)

Dwerggans en Grauwe ganzen.

Foto: Jeroen Stevens.

Volgens Vogelbescherming Nederland broeden Dwergganzen in de dwergbomen-zone (wilgen- en berkenbos') tussen de arctische toendra en de taiga (naaldbos), dus in het hoge noorden. In Nederland is de dwerggans een bijzondere wintergast, die bovendien erg lastig te ontdekken is tussen andere soorten als de kolgans. De soort is ernstig bedreigd en de populatie is klein. De dwergganzen die in Nederland overwinteren, zijn voor het merendeel afkomstig van een herintroductieproject in Zweden, uitgevoerd tussen 1981 en 1991.

Dwerggans.

Foto: D. Broekhuijse.

Toendra rietgans.

Niet-broedvogel.

18 januari 30 ex. (Paul Klok, Lieke Klok).

13 maart 6 ex. (Jacques van Kessel).

Kolgans.

Niet-broedvogel.

13 maart 2 ex. (Jacques van Kessel)

15 maart 8 ex. (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

Indische gans.

Niet broedvogel.

21 mei 2 ex. (van Gils).

Brandgans.

Niet broedvogel.

26 april 1 ex. (Erik van Gessel).

27 april 1 ex. (D. Broekhuijse).

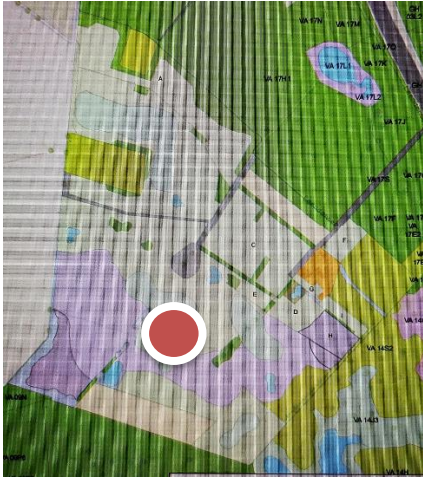
Casarca.

Niet-broedvogel. Er zijn t/m juni nog regelmatig een of twee vrouwtjes Casarca's waargenomen, het betreft hier solitaire vogels. Soms verblijven deze vrouwtjes op het Greveschutven.

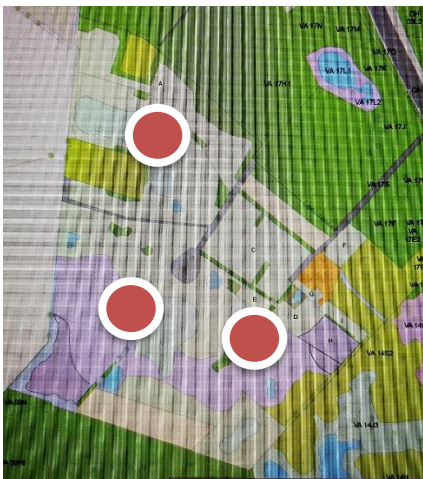
Bergeend.

Niet-broedvogel. Er is een paar vastgesteld.

Krakeend.

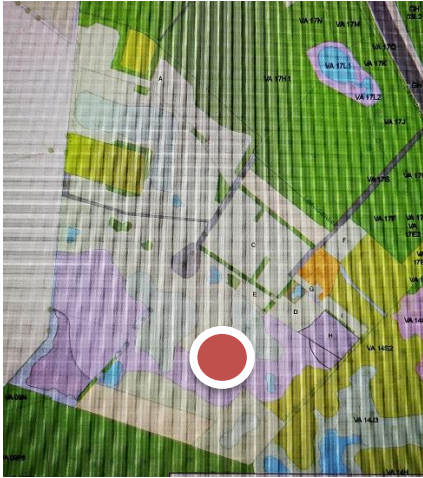
Niet-broedvogel. Er zijn drie paar vastgesteld. Er zijn geen jongen waargenomen.

Wintertaling.

Niet-broedvogel. Er is een paar vastgesteld. Er zijn geen jongen waargenomen.

Pijlstaart.

Niet-broedvogel. Er zijn onvoldoende geldige waarnemingen om deze als broedvogel aan te wijzen.

12 maart 1 ex. man (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

24 maart 2 mannetjes (Jacques van Kessel).

25 maart 2 mannetjes (Jacques van Kessel).

8 april 1 man (Jacques van Kessel).

11 april 2 paar en een mannetje (Jacques van Kessel).

12 april 2 paar (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

17 april 5 mannetjes (Ruud Bouwman).

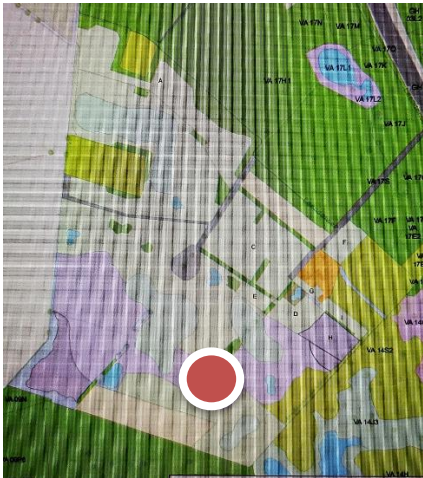
18 april 4 ex. (Frank Neijts).

19 april 1 ex. (Ruud Bouwman).

20 april 1 mannetje (Erik van Gessel).

Zomertaling.

Niet-broedvogel. Er is een paar vastgesteld.

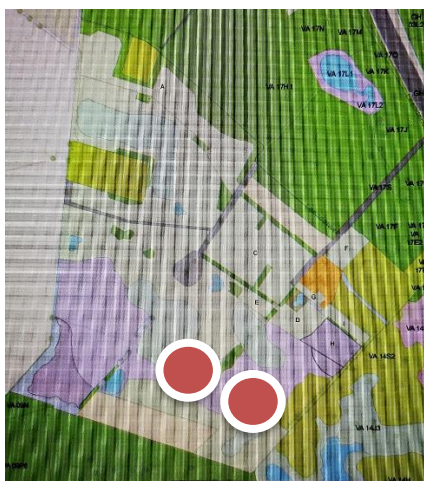

Slobeend.

Niet-broedvogel. Er zijn twee paren vastgesteld. Er zijn geen paren met jongen waargenomen. Ook zijn enkele keren hogere aantallen in dit gebied waargenomen.

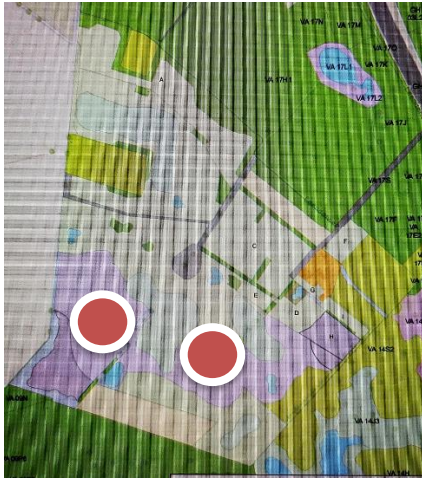
10 april 26 ex. (Jacques van Kessel).

20 april 42 ex. (Jacques van Kessel).

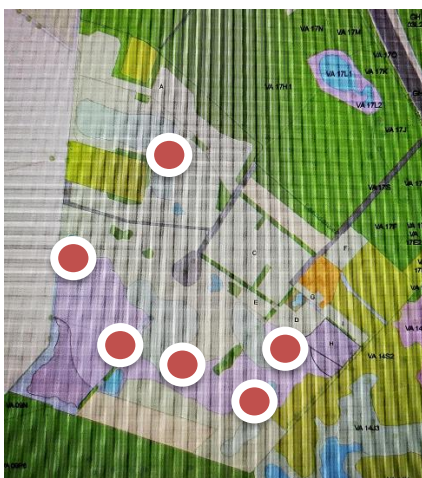
Tafeleend.

Niet-broedvogel. Er zijn twee paar vastgesteld. Er zijn geen paren met jongen waargenomen.

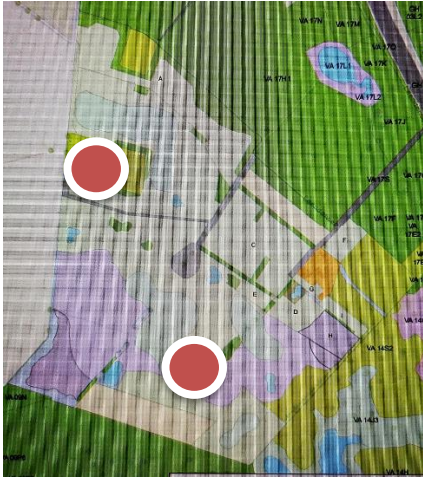
Kuifeend.

Niet-broedvogel. Er zijn zes paar vastgesteld. Er zijn geen jongen waargenomen.

Wilde eend.

Broedvogel. Twee paren met jongen en zeventien paren zonder jongen.

Wespendief.

Niet-broedvogel. In 2021 is nog een territorium vastgesteld op de Valkenswaardse Visvijvers. Helaas In 2022 niet, maar wel een territorium iets meer noord-west in het bosgebied van VDL.

11 mei 2 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

14 mei 2 ex. Oost (Wim Deeben, Toos Deeben, Mark Sloendrecht).

19 mei 1 ex. (Hidde Stoelinga).

31 mei 1 ex. Mannetje (Jacques van Kessel).

2 juni 1 ex. en 6 juni 1 ex. Lichte tijgering (Jacques van Kessel).

7 juni 2 ex. West lichte en donkere tijgering (Jacques van Kessel).

12 juni 2 ex. Midden naar zuid-oost, en 1 ex. west (Jacques van Kessel).

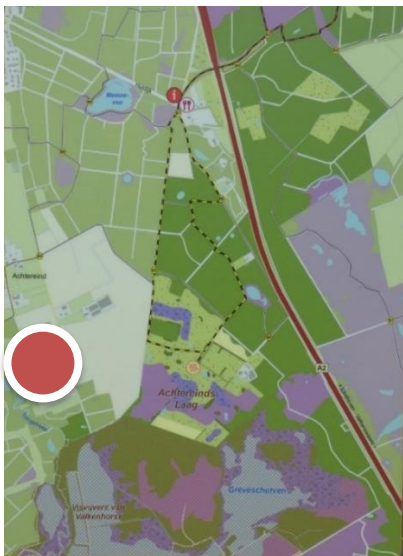
15 juni 2 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

19 juni 2 ex. (Jacques van Kessel).

20 juni 2 ex. Lichte en een donkere tijgering (Jacques van Kessel).

27 juni 1 ex. Donkere tijgering en fluitend in dennenbos (Jacques van Kessel).

30 juni 1 ex. Donker exemplaar west (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Wespendief mannetje.

Foto: Toon van Kessel.

Zwarte wouw.

Niet-broedvogel. Een paar met jongen vastgesteld op de Visvijvers Valkenswaard.

18 april 1 ex. (Frank Neijts).

19 april 1 ex. (Frank Neijts).

25 april 2 ex. Zuid west (Jacques van Kessel).

5 mei 1 ex. Zuid west (Jacques van Kessel).

6 juni 1 ex. Zuid-west (Jacques van Kessel).

7 juni Zwarte wouw op heeft twee kleine jongen (Wil de Veer, Els de Veer).

9 juni 1 ex. Zuid (een staartpen steekt uit) (Jacques van Kessel).

30 juni 1 ex. Een staartpen steekt uit (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Rode wouw.

Niet-broedvogel.

27 maart 1 ex. Achtereinds Laag west (Jacques van Kessel).

5 juni 1 ex. Zuid-oostzijde (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Bruine kiekendief.

Niet-broedvogel.

15 april 1 ex. Vrouwtje (Jacques van Kessel).

30 april 1 ex. Mannetje (Jacques van Kessel).

5 juni 1 ex. Vrouwtje (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Blauwe kiekendief.

Niet-broedvogel.

18 januari 1 ex. Vrouwtje (Paul Klok, Lieke Klok).

19 januari 1 ex. (Maarten-Jan vanden Braak).

Blauwe kiekendief vrouwtje.

Foto: Toon van Kessel.

Sperwer.

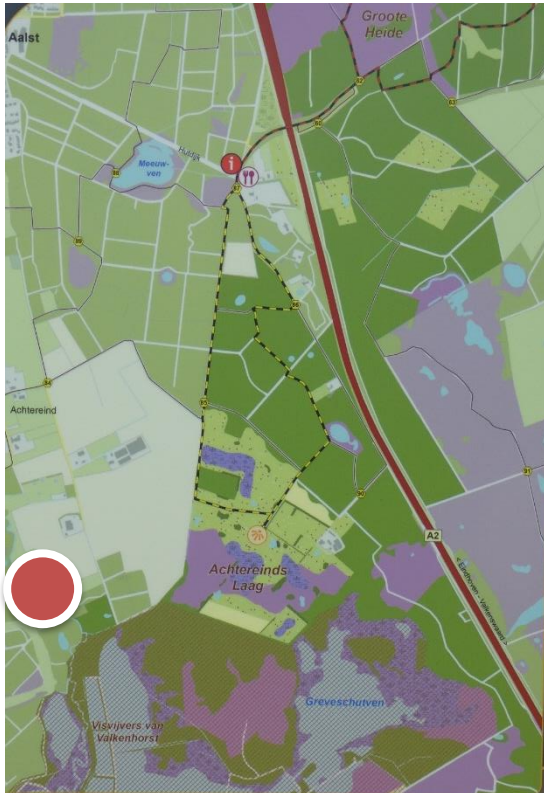
Niet-broedvogel.

15 maart 1 ex. Mannetje VDL gebied (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

12 april 1 ex. Mannetje VDL gebied (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

30 april 1 ex. Mannetje zuid-west VDL (Jacques van Kessel).

18 juni 1 ex. Vrouwtje west VDL gebied (Jacques van Kessel).

Havik.

Niet-broedvogel. Totaal 4 territoria vastgesteld in omliggende bossen rond Achtereinds Laag.

11 febr. 1 ex. Kekkerend bossen noord-oost.

25 maart en 27 maart 1 ex. Kekkerend zuid-oost.

25 maart 1 paar Bossen west (Jacques van Kessel).

27 maart 1 ex. Kekkerend Visvijvers bossen oost (Jacques van Kessel).

10 april 1 ex. Mannetje bossen west VDL gebied (Jacques van Kessel).

12 april 1 ex. Mannetje bossen west VDL (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

30 april 1 ex. Mannetje bossen zuid-west VDL (Jacques van Kessel).

17 mei 1 ex. Mannetje bossen zuid oost (Jacques van Kessel).

29 mei 1 ex. Mannetje bossen noord-oost (Jacques van Kessel).

6 juni 1 ex. Mannetje zuid-west (Jacques van Kessel).

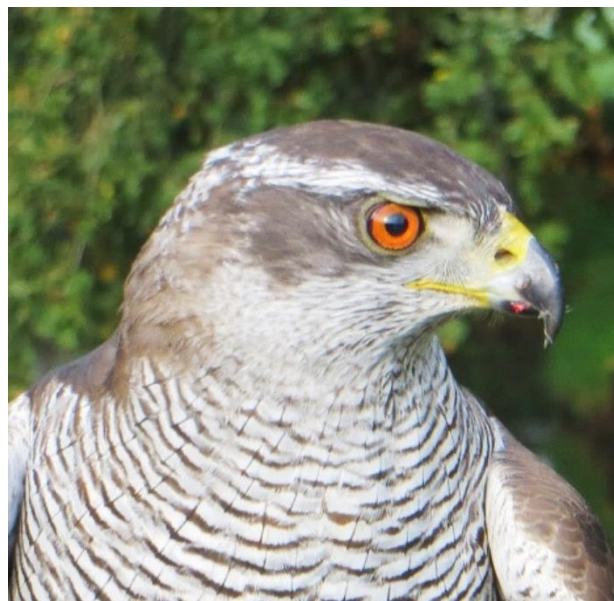
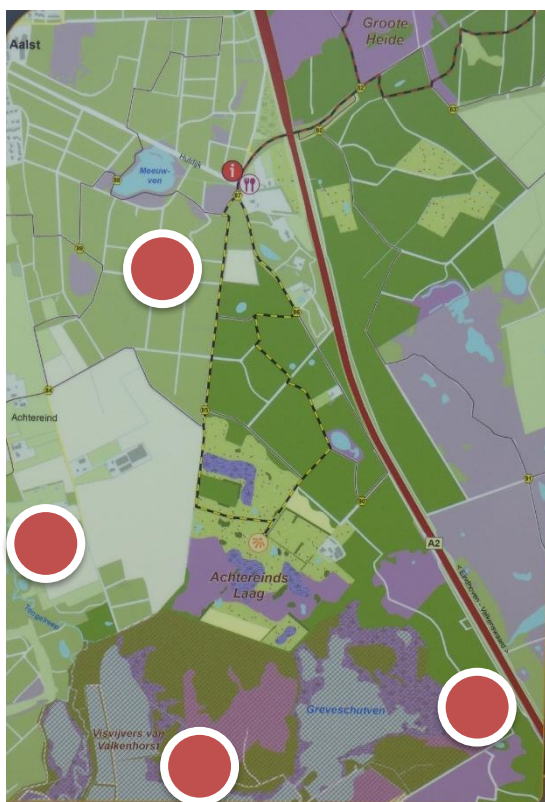
7 juni Havik bossen zuid-west heeft 3 jongen (med. Wil de Veer, Els de Veer).

7 juni 1 ex. Vrouwtje bossen west (Jacques van Kessel).

12 juni 1 ex. Vrouwtjes bossen oost (Jacques van Kessel).

15 juni Havik bossen zuid-west heeft 4 jongen (med. Wil de Veer, Els de Veer).

15 juni 1 ex. W. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Buizerd.

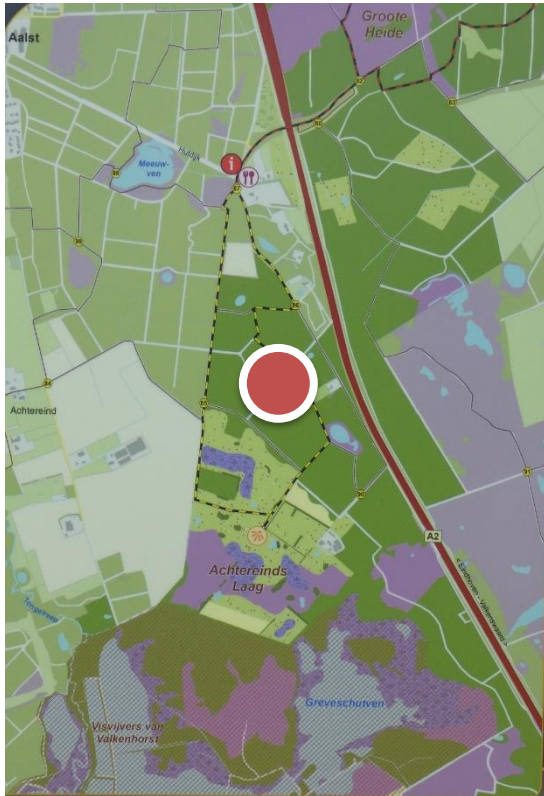
Niet-broedvogel. In het omliggende gebied zijn vijf territoria vastgesteld.

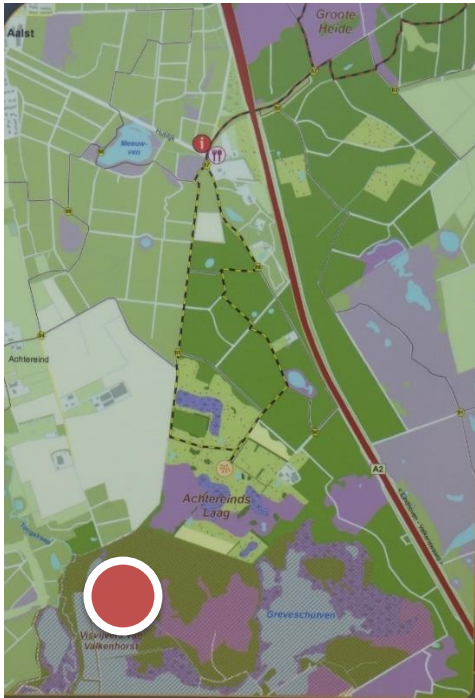
Achtereinds Laag voorjaar 2022: Buizerd en Raaf bij een dode ree.

Foto: Nick Jeurissen.

Torenvalk.
Niet-broedvogel.

Boomvalk.
Niet-broedvogel.

Boomvalk. Foto: Toon van Kessel.

Boomvalk.

Foto: Toon van Kessel.

Slechtvalk.

Niet-broedvogel. Er is wel sprake van een paar in het broedseizoen.

20 april 1 ex. Mannetje (Jacques van Kessel).

21 april 1 ex. (Mari de Bijl).

23 april 1 ex. (Gijs Kamp).

24 april 1 ex. Mannetje (Jacques van Kessel).

3 mei 1 ex. Vrouwtje (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

8 mei 1 ex. West Achtereinds Laag en het Greveschutven (Jacques v. Kessel).

15 mei 1 ex. Tweede jaar vrouwtje (Jacques van Kessel).

23 mei 1 ex. Mannetje Achtereinds Laag en Greveschutven (van Gils).

27 mei 1 ex. Noord en vliegt naar zuid-oost (Jacques van Kessel).

3 juni 1 ex. (Bep Janssen).

5 juni 1 ex. Vrouwtje west (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

11 juni 2 ex. Een paar (Jacques van Kessel).

15 juni 1 ex. Mannetje 1 ex. (Toos Deebe, Wim Deebe, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

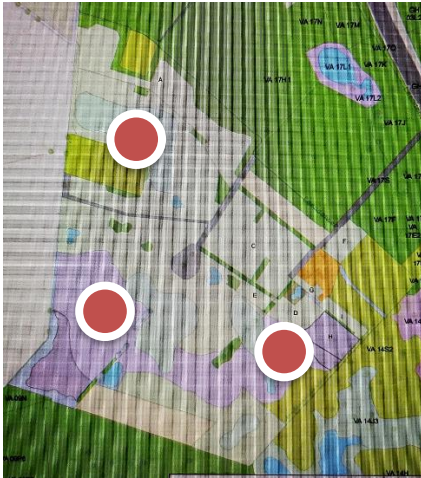
30 juni 1 ex. Vrouwtje west (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Foto's van een ASML slechtvalk vrouwtje in Veldhoven.

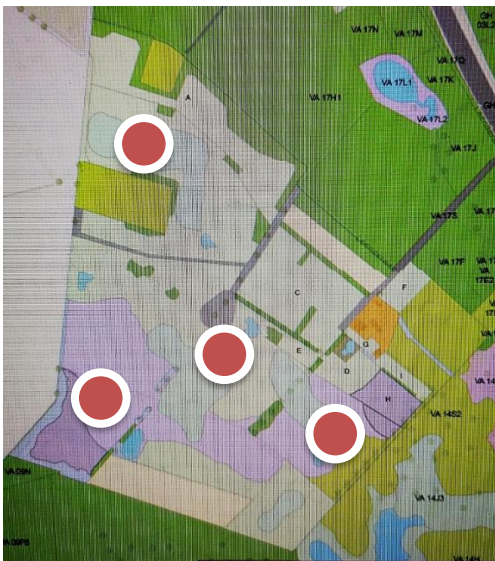
Kleine plevier.

Broedvogel. Er zijn drie paren vastgesteld. Ook zijn op twee verschillende plaatsen jongen waargenomen.

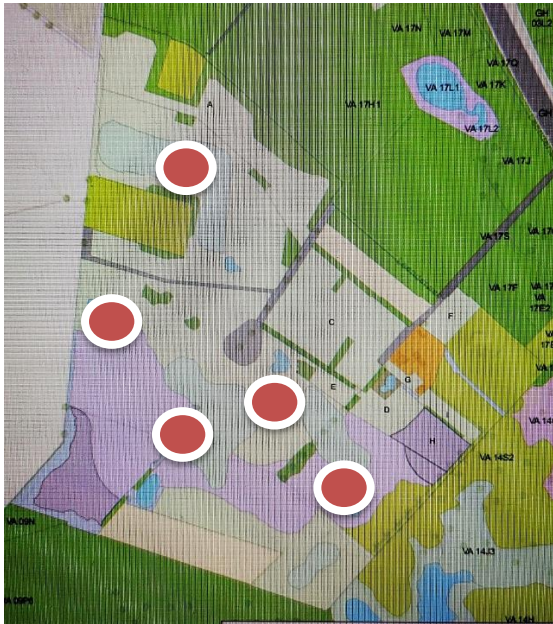
Kievit.

Broedvogel. Er zijn vier paren vastgesteld met diverse jongen. Op 30 juni 30 stuks (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Meerkoet.

Niet-broedvogel. Er zijn vijf paren vastgesteld.

Waterhoen.

Niet-broedvogel.

23 maart 1 ex. (Jacques van Kessel).

Kraanvogel.

Niet-broedvogel.

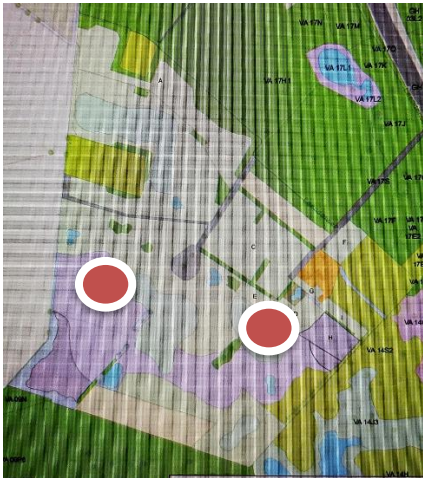
1 ex. bij cameraval met aas en Raven (Nick Jeurssen).

In maart is nog een exemplaar waargenomen door Nick Jeurissen.

Scholekster.

Niet-broedvogel. Er zijn twee paar vastgesteld.

Kluut.

Niet-broedvogel.

2 juni 8 ex. Water oever west vlakbij de kijkheuvel (Jacques van Kessel).

Kluten 2 juni 2022.

Kluten 2 juni 2022.

Witgatje.

Niet-broedvogel.

28 maart 2 ex. (van Gils).

21 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

24 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

27 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

Kemphaan.

Niet-broedvogel.

10 mei 2 ex. (Nick Jeurissen).

19 april 2 ex. (Ruud Bouwman).

19 april 2 ex. vrouwtjes (Frank Neijts).

21 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

5 mei 1 ex. (Esther van Daal).

10 mei 1 ex. (Nick Jeurissen).

Watersnip.

Niet-broedvogel. Dit was vroeger een broedvogel op de Visvijvers Valkenswaard - Greveschutven (med. Piet Vrenken).

18 april 1 ex. (W. Reintjes).

27 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

26 juni 2 ex. (Jacques van Kessel).

Wulp.

Niet-broedvogel, was vroeger broedvogel op de Visvijvers Valkenswaard (med. Herman Bloemen en Piet Vrenken).

15 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

26 april 1 ex. (Erik van Gessel).

12 mei 2 ex. (Wim Hallink).

Grutto.

Niet broedvogel, was vroeger broedvogel op de Visvijvers Valkenswaard (med. Herman Bloemen).

20 april 1 ex. (Erik van Gessel).

20 april 1 ex. Bij het Greveschutven (C.H.J. van de Ven).

Tureluur.

Niet broedvogel.

19 februari 1 ex. (Andre Veen, Ellen van Beek, Jacques van Kessel).

12 maart 1 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

24 maart en 8 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

9 april 4 ex. (Esther van Daal en Maarten Jan van den Braak).

12 april 1 ex. (Lambert Prüst).

15 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

23 april 1 ex. (Gijs Kamp).

26 april 1 ex. (Gert-Jan Pontenagel).

6 mei 1 ex. (D. Broekhuijse).

25 mei 7 ex. Volwassen vogels (Maarten Jan van den Braak).

28 mei 5 ex. (Richt Nicolai).

28 mei 5 ex. (Frank van Daal).

4 juni 2 ex. (Johan Ophorst).

Bosruiter.

Niet broedvogel.

20 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

21 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

3 mei 6 ex. (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

6 mei 4 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

8 mei 1 ex. (Jacques van Kessel).

10 mei 2 ex. (Jacques van Kessel).

11 mei 1 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

15 mei 1 ex. (Jacques van Kessel).

26 juni 2 ex. (Jacques van Kessel).

30 juni 4 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Poelruiter.

Niet broedvogel.

Zeer zeldzame gast. Een exemplaar is op een dag meerdere keren waargenomen, steeds samen met een Groenpootruiter.

17 april 1 ex. (Frank Neijts, Jacques van Kessel).

17 april 1 ex. (Stef de Martines).

17 april 1 ex. (Jeroen Stevens).

17 april 1 ex. (Rob Brinkhof).

17 april 1 ex. (Henk Sierdsema).

Volgens Vogelbescherming Nederland is de poelruiter in ons land een zeldzame maar regelmatige verschijning die jaarlijks wordt gezien op kleine plasjes met slikranden, zowel langs de kust als in het binnenland. De laatste jaren worden er steeds meer poelruiters in ons land gezien. De poelruiter lijkt op de groenpootruiter, maar staat hoger op de poten, is kleiner en heeft een dunnere, niet opgewipte snavel. Het is een sierlijke steltloper die vooral in april/mei en juli/augustus gezien kan worden.

Groenpootruiter.

Niet broedvogel.

17 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

21 april 2 ex. (Connie Neutkens, Jacques van Kessel).

24 april en 27 april 2 ex. (Jacques van Kessel).

30 april 6 ex. (Jacques van Kessel).

3 mei 1 ex. (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

6 mei 2 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

8 mei 4 ex. (Jacques van Kessel).

11 mei 3 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

14 mei 7 ex. (Alexander Vesters).

15 mei en 17 mei 3 ex. (Jacques van Kessel).

23 juni 5 ex. (Wim Hallink, Jacques van Kessel).

26 juni 1 ex. (Jacques van Kessel).

30 juni 1 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Zwarte ruiter.

Niet broedvogel.

26 april 1 ex. (Erik van Gessel).

5 mei 1 ex. (Esther van Daal).

15 mei 2 ex. (Jacques van Kessel).

23 juni 1 ex. (Wim Hallink, Jacques van Kessel).

Zwarte ruiter en Witgatje.

Foto: Wim Deeben.

Oeverloper.

Niet broedvogel.

30 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

8 mei 2 ex. (Jacques van Kessel).

11 mei 1 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

15 juni 1 ex. (Toos en Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Oeverloper.

Foto: Wim Deeben.

Bonte strandloper.

Niet broedvogel.

2 mei 2 ex. (Paul Klok, Lieke Klok).

8 mei 1 ex. (Jos Vroege).

Bonte strandloper.

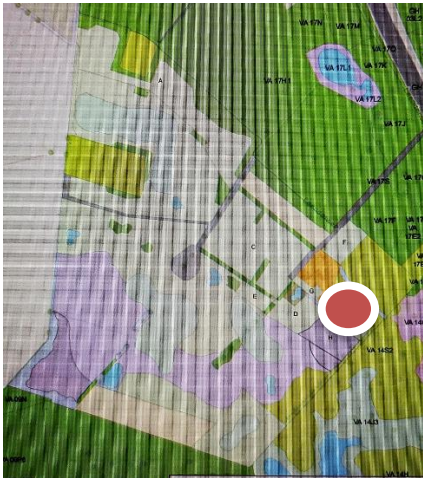
Foto: Paul Klok.

Hop.

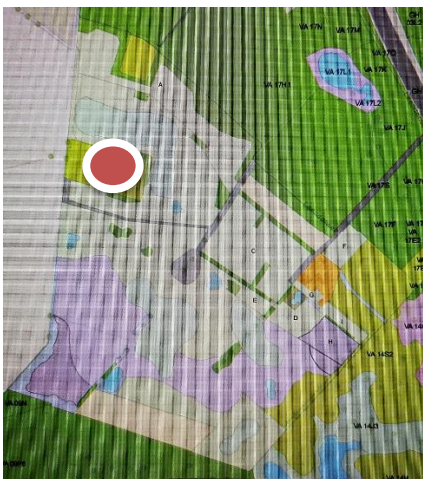
Niet broedvogel. In 2021 diverse keren horen roepen iets ten zuiden van het Achtereinds Laag. In 2022 niet meer waargenomen.

Groene specht.
Broedvogel.

Kleine bonte specht.
Niet-broedvogel.

Koekoek.
Broedvogel.

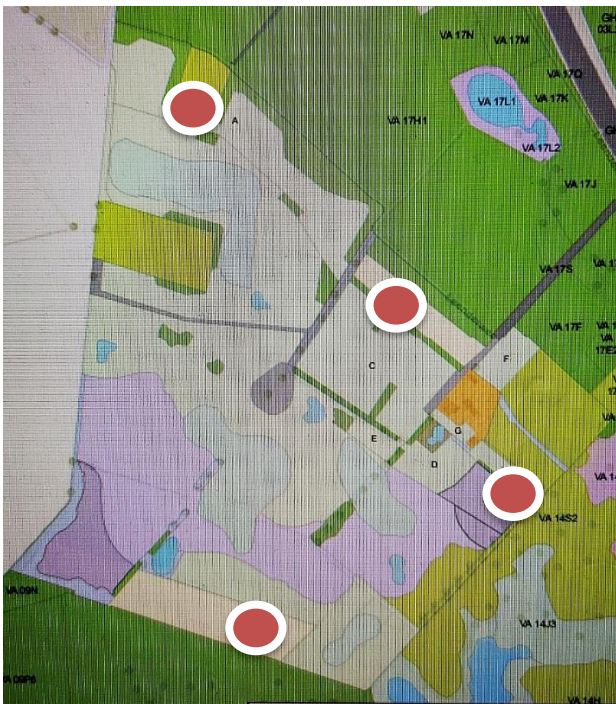
Grauwe klauwier.

Broedvogel. In 2021 voor het eerst een paar Grauwe klauwieren aan zuidzijde van het gebied Achtereinds Laag. In 2022 is er opnieuw een paar Grauwe klauwieren vastgesteld in het Achtereinds Laag door Eelke van de Sande en Nick Jeurissen (Beheerder Brabants Landschap).

Boomleeuwerik.

Broedvogel.

Oeverwaluw.

Broedvogel. Er zijn 35-40 paar vastgesteld in de nestwand.

1 mei bij de oeverwaluwwand 9 ex. (Wim Deeben, Toos Deeben).

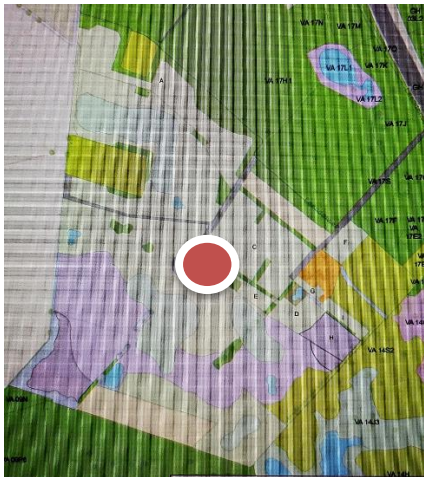
8 mei bij de oeverwaluwwand 21 ex. (Jacques van Kessel)

11 mei 47 ex. bij en in de oeverwaluwwand. (Richt Nicolai, Toos Deeben, Wim Deeben, Jacques van Kessel).

14 mei 80 ex. (Alexander Vesters).

15 mei 54 ex. bij en in de oeverwaluwwand (Jacques van Kessel).

23 mei 42 ex. en op 29 mei 32 ex. (Jacques van Kessel).

31 mei Het is niet helemaal duidelijk hoeveel paren Oeverwaluwen op nesten zitten? In de oeverwaluwwand zijn nu 44 gaten uitgegraven, dit kan duiden op 44 paar Oeverwaluwen, maar soms worden ook gaten gegraven en gebruikt als "speelnesten"? (Bep Janssen, Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

6 juni 32 ex. (Jacques van Kessel).

15 juni 35 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques v Kessel).

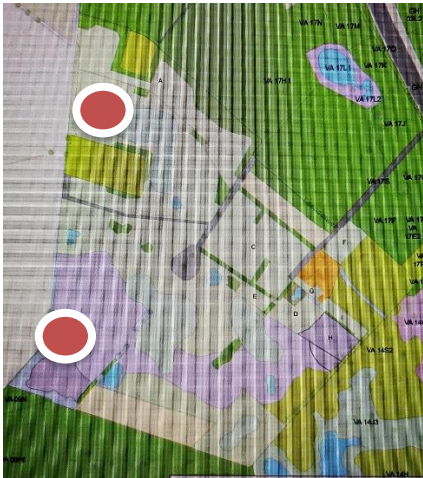
17 juni 40 ex. (Jacques van Kessel).

26 juni 70 ex. (Jacques van Kessel).

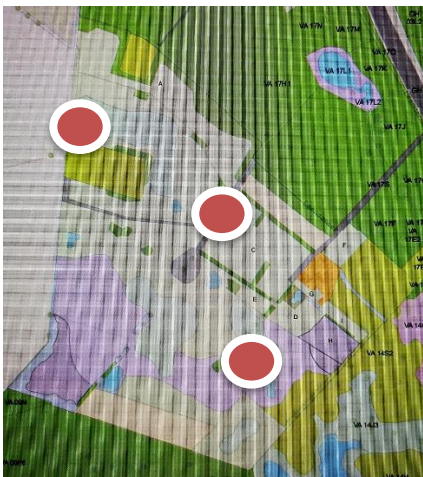
30 juni 95 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

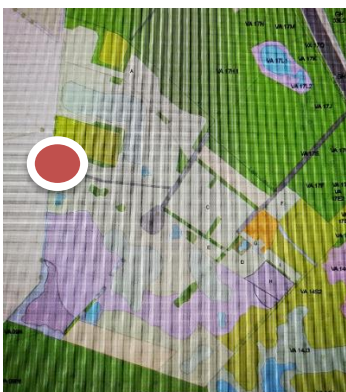
Roodborsttapuit.
Broedvogel.

Grasmus.
Broedvogel.

Bosrietzanger.
Broedvogel.

Raaf.

Niet broedvogel. Een nestvondst in net buiten het Achtereinds Laag. Er zijn 4 jongen uitgevlogen (Wil de Veer, Els de Veer, Jacques van Kessel).

7 febr. 2 ex. (Jan van de Laar).

12 maart 1 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

15 maart 1 ex. (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

25 maart 1 ex. (Jacques van Kessel).

27 maart 1 ex. West (Jacques van Kessel).

11 april 2 ex. (Wil de Veer, Els de Veer).

12 april 1 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

18 april 1 ex. (Frank Neijts).

20 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

3 mei 2 ex. Zuid oost (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

5 mei 6 mei 9 juni 1 ex. west (Jacques van Kessel).

13 juni 2 adult en 4 jongen (groep) en 2 adulte solitair (Jacques van Kessel).

17 juni 1 ex. Roepend (Jacques van Kessel).

22 juni 4 ex. Jonge Raven en 2 adulte Raven (Wil de Veer, Els de Veer).

Ringmus.

Niet broedvogel.

30 juni 5 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Ringmus.

Foto: Richt Nicolai.

Kokmeeuw.

Niet broedvogel. De waargenomen aantallen variëren tussen de 8 en 70 stuks.

Kleine mantelmeeuw.

Niet broedvogel.

18 maart 1 ex. (Jacques van Kessel).

25 maart 6 ex. (Jacques van Kessel).

Klein mantelmeeuw.

Foto: Richt Nicolai.

3 april 16 ex. (Jacques van Kessel).

8 mei 11 ex. (Jacques van Kessel).

10 mei 11 ex. (Jacques van Kessel).

11 mei 8 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

15 mei 9 ex. (Jacques van Kessel).

17 mei 9 ex. (Jacques van Kessel).

22 mei 17 ex. (Jacques van Kessel).

5 juni 8 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

6 juni 12 ex. (Jacques van Kessel).

15 juni 11 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

30 juni 2 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Oehoe.

Niet broedvogel. Op 3 februari 2022 zag ik in de ochtend een Oehoe vliegen iets ten zuid-westen van het Achtereinds Laag. Deze Oehoe vloog in de richting naar het Greveschutven. Dit Greveschutven grenst aan de zuidzijde aan het Achtereinds Laag. Mogelijk dat Oehoe's die overdag worden gezien, dat dit vogels zijn die uit gevangenschap zijn ontsnapt. In de Belgische Kempen is door onderzoek vastgesteld dat er al diverse paren Oehoe's voorkomen, waarvan de populatie deels bestaat uit gevangenschap ontsnapte geringde exemplaren, en dat is geen goede ontwikkeling (met dank aan Paul Prinsen, Natuurpunt Turnhout België, voor de informatie).

Oehoe.

Op 5 februari 2022 heeft Maarten-Jan van den Braak (pers. med.) een Oehoe gezien op de Spinsterbergen, een gebied wat iets ten zuiden van het Greveschutven ligt. Later, op 11 april 2022 heeft Wil de Veer een Oehoe gezien ten Z.O. van het Greveschutven en dat is vlakbij het Achtereinds Laag.

Braakbal 9 cm. x 3,5 cm.

Brabants Landschap beheerder Nick Jeurissen heeft eerder aan de zuidzijde van het Achtereinds Laag in 2021 een Oehoe waargenomen. Op 3 juni 2022 heb ik een hele grote mooie braakbal gevonden van 9 cm. x 3,5 cm. iets ten zuiden van het Achtereinds Laag, zie onderstaande foto's. Het betreft een braakbal met behoorlijk grote botjes die heel goed zichtbaar zijn. De braakbal foto's heb ik ter beoordeling naar Annemarie van Diepenbeek gestuurd, een bekende diersporen expert.

Beoordeling door Annemarie van Diepenbeek: " Het kan niets anders zijn dan een braakbal van een oehoe. Er zitten duidelijk (ook vrij grove) botresten in (kenmerk van uilenbraakballen) en het formaat klopt helemaal voor oehoe. Ik heb zelf bij een broedlocatie over diverse jaren braakballen van oehoe verzameld en deze past helemaal in de variaties die ik daarbij aangetroffen heb. Hij lijkt zelfs al een beetje afgeregend, vermoedelijk had hij vers een nog iets grotere doorsnee" aldus Annemarie van Diepenbeek.

Oehoe.

Veldleeuwerik.

Niet-broedvogel.

12 maart 80 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

12 april 4 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

3 mei 1 ex. (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

Boerenzwaluw.

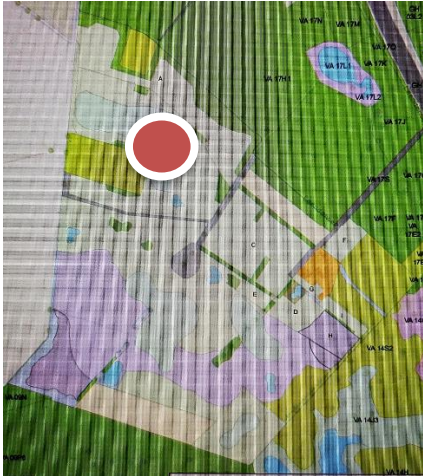
Niet broedvogel.

Huiszwaluw.

Niet broedvogel.

Graspieper.
Broedvogel.

Gele kwikstaart.

Niet broedvogel.

20 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

21 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

8 mei 1 ex. (Jacques van Kessel).

11 mei 1 ex. (Toos Deeben, Wim Deeben, Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

26 juni 1 ex. noord (Jacques van Kessel).

Engelse kwikstaart.

Niet broedvogel.

11 mei 1 ex. (D. Broekhuijse).

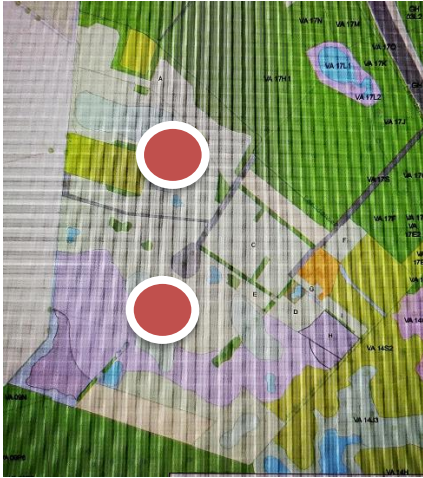
Grote gele kwikstaart.

Niet broedvogel.

18 april 1 ex. (Erik van Gessel).

Witte kwikstaart.

Broedvogel.

Spotvogel.

Niet-broedvogel.

31 mei 1 ex. (Esther van Daal).

Tapuit.

Niet-broedvogel.

10 april 1 ex. (Jacques van Kessel).

24 april 6 ex. (Jacques van Kessel).

30 april 3 ex. (Jacques van Kessel).

5 mei 1 ex. (Jacques van Kessel).

6 mei 3 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

8 mei 5 ex. (Jacques van Kessel).

9 mei 1 ex. (Erik van Gessel).

9 mei 3 ex. (Jeroen Stevens).

11 mei 1 ex. (Frank Neijts).

Beflijster.

Niet-broedvogel.

29 maart 1 ex. (van Gils).

10 april 1 ex. oostzijde (Jacques van Kessel).

18 april 1 ex. (W. Reintjes).

19 april 2 ex. (Marc Peters).

20 april 4 ex. (C.H.J. van de Ven).

Beflijster.

Foto: Wim Deeben.

Kramsvogel.

Niet-broedvogel.

Koperwiek.

Niet-broedvogel.

Bonte vliegenvanger.

Niet-broedvogel.

7 mei 1 ex. balts (Gerjong Gelling).

9 mei 1 ex. man (Johan Ophorst).

Zwarte kraai.

Niet-broedvogel.

3 april 28 ex. (Jacques van Kessel).

5 april 24 ex. (Jacques van Kessel).

6 mei 18 ex. (Richt Nicolai, Jacques van Kessel).

Paapje.

Niet-broedvogel.

25 april 2 ex. mannetjes (Paul Haerden).

26 april 1 ex. mannetje (Gert-Jan Pontenagel)

Paapje.

Foto: Wim Deeben.

Groenling.

Niet-broedvogel.

15 maart 2 ex. (Wilma Meurs, Jacques van Kessel).

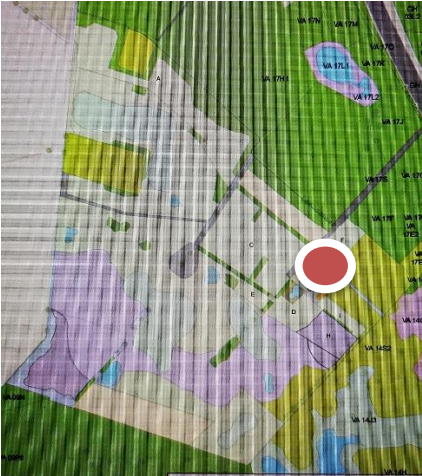
12 april 1 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

Rietgors.

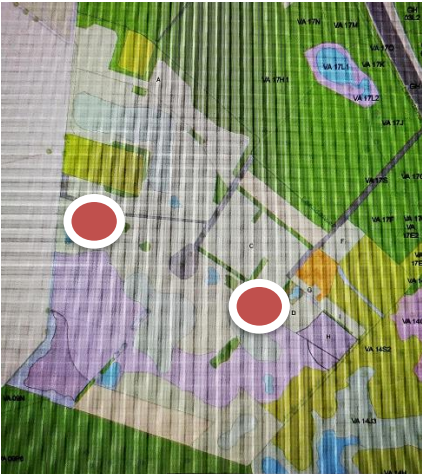
Niet-broedvogel.

12 maart 2 ex. (Bep Janssen, Jacques van Kessel).

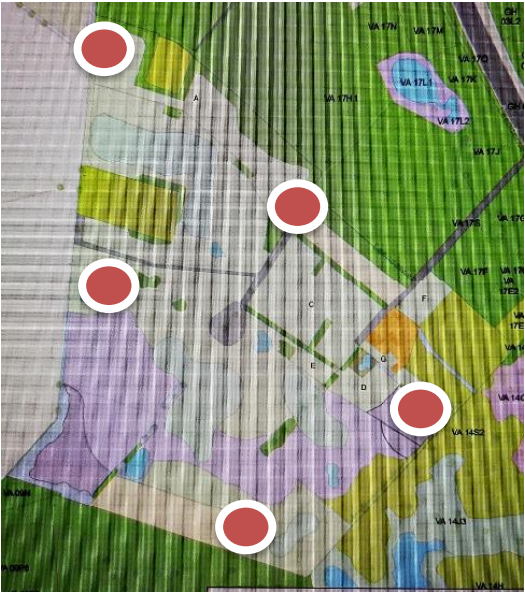
Putter.
Broedvogel.

Kneu.
Broedvogel.

Geelgors. Broedvogel.

Literatuur.

Bijlsma, R.G., 1998. Handleiding veldonderzoek Roofvogels. Vogelbescherming Nederland en Werkgroep Roofvogels Nederland.

Jeurissen, N., E. van de Sande, 2022. Broedvogelonderzoek SOVON BMP Achtereinds Laag.

Kessel, J. van, 2018. Monitoring Grauwe gans op de visvijvers Valkenhorst. Resultaat tellingen januari 2017 t/m december 2017 en een correctie op de getelde BMP aantallen Grauwe ganzen in dit Natura 2000 gebied.

Kessel, J. van, 2018. Terreinkeuze van Grauwe ganzen in Valkenhorst in de winter 2017 – 2018. Keuze landbouwgebieden en vijvers bij Achtereind en Valkenhorst in Waalre, Valkenswaard en Heeze.

Kessel, J. van, 2019. Monitoring Grauwe gans op de visvijvers Valkenhorst, broedvogels en niet-broedvogels. Resultaat tellingen in winter 2018 - 2019.

Kessel, J. van, 2020. Monitoring Grauwe gans op de visvijvers Valkenhorst, broedvogels en niet-broedvogels.

Kessel, J. van, 2021. Vraatschade veroorzaakt door Grauwe ganzen en Knobbelzwanen in het Greveschutven in 2021, een Natura 2000 gebied van Brabants Landschap.

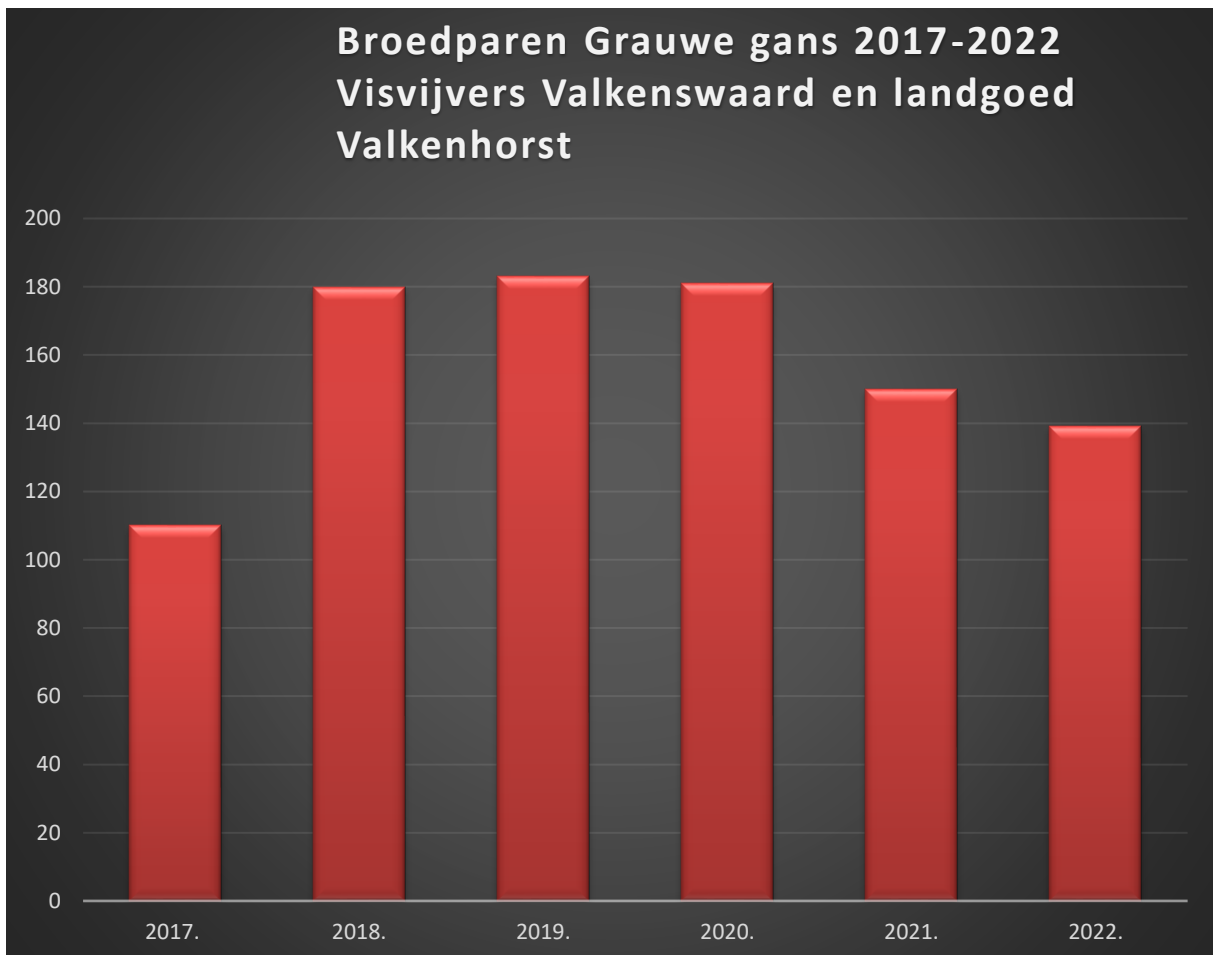
Kolsters, J., 2021. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard in 2021, ten oosten van de Tongelreep. Inventarisatie uitgevoerd voor Brabants Landschap. Vogelwerkgroep de Kempen.

Vergeer, et al, 2016. Deelhandleiding 2. Handmatige registratie en interpretatie BMP. SOVON Vogelonderzoek Nederland en Centraal Bureau voor de Statistiek.

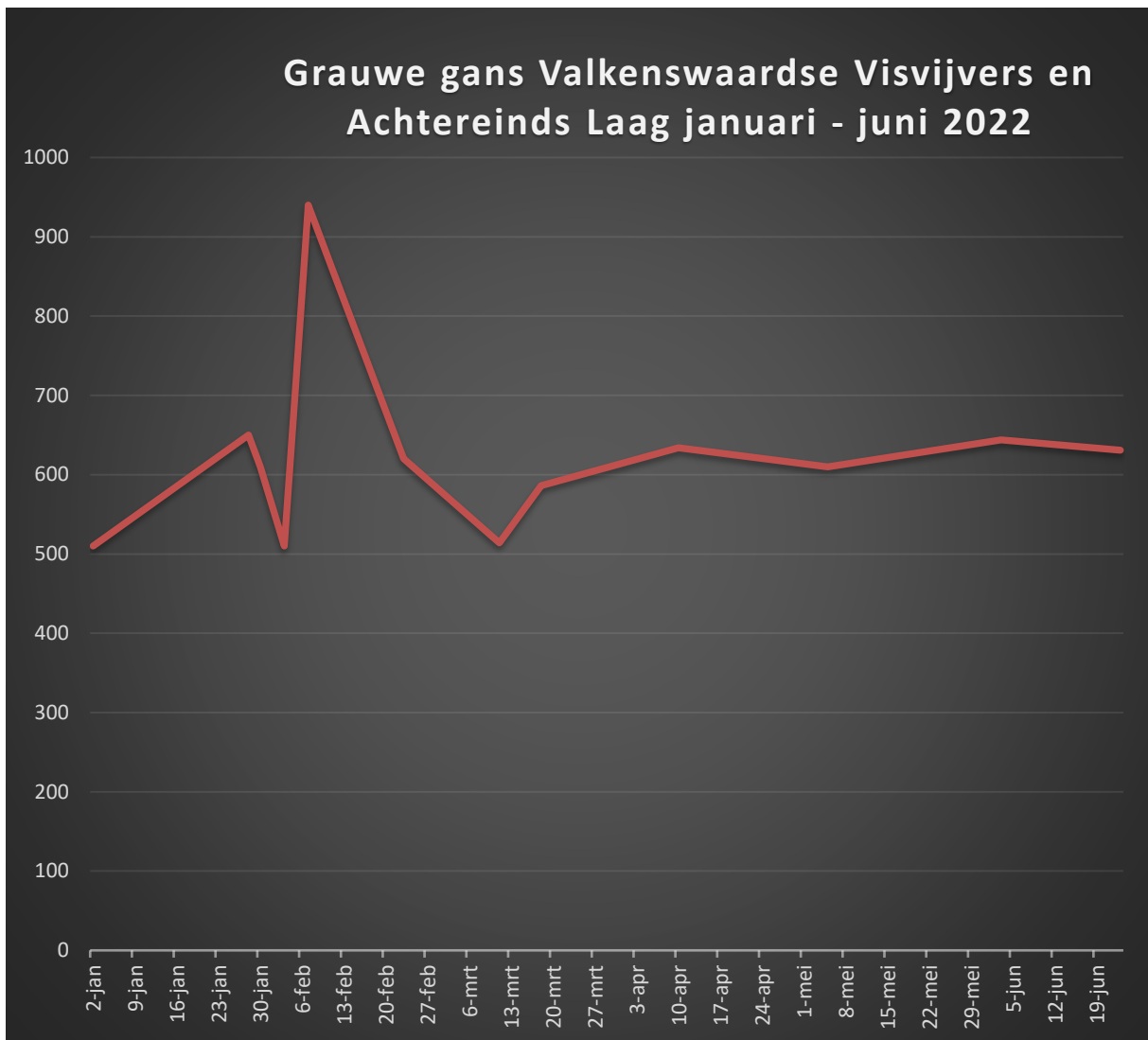

BIJLAGE 1.   **Grauwe ganzen Valkenswaardse Visvijvers 2022.**

Slechts een klein deel van de populatie Grauwe ganzen komt tot broedden (pers. med. Grauwe ganzen deskundige Berend Voslamber). Vanaf 2020 is er dus sprake van een lichte afname van de populatie van 181 broedparen naar 139 broedparen in 2022.

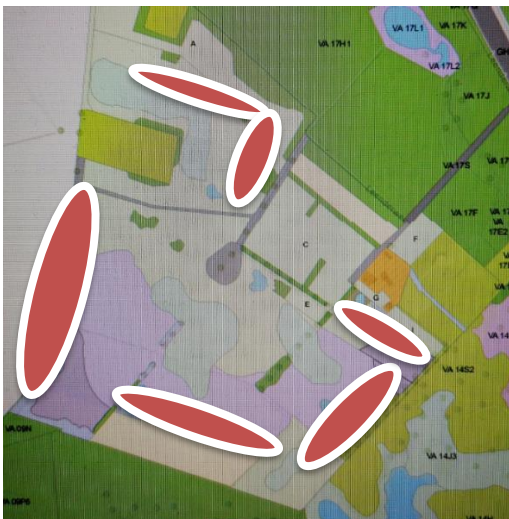
Het hoogste aantal Grauwe ganzen werd op 7 februari geteld namelijk 940 stuks.

Een groot deel van de Grauwe ganzen met jongen komen vanaf het Greveschutven en de overige visvijvers Valkenswaard naar het Achtereinds Laag om te grazen. Ook heel veel niet broedende Grauwe ganzen verblijven regelmatig op het Achtereinds Laag om te grazen.

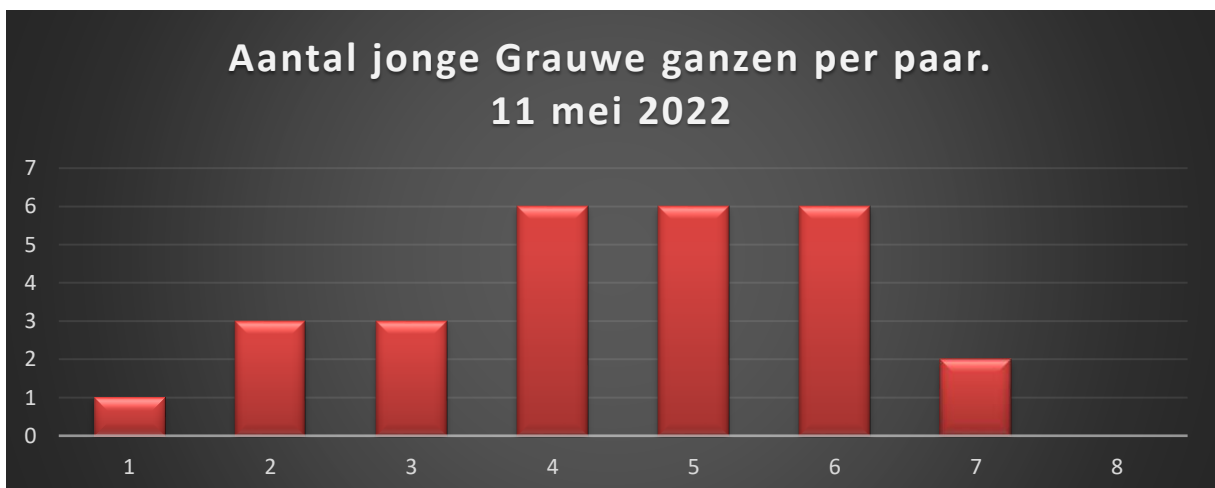
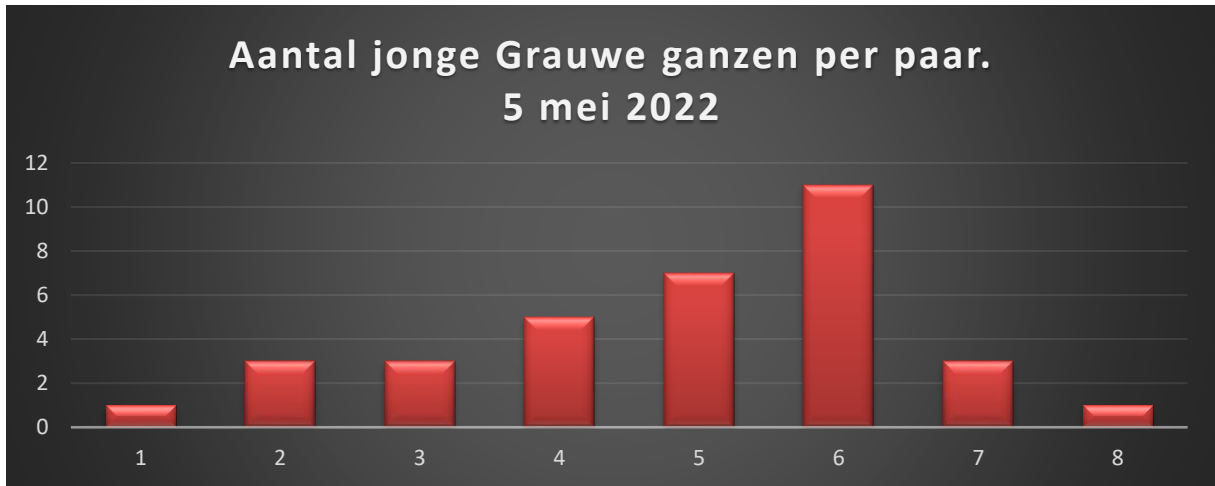
29 mei 2022: Vos met pas gedode volwassen Grauwe gans in het Achtereinds Laag.

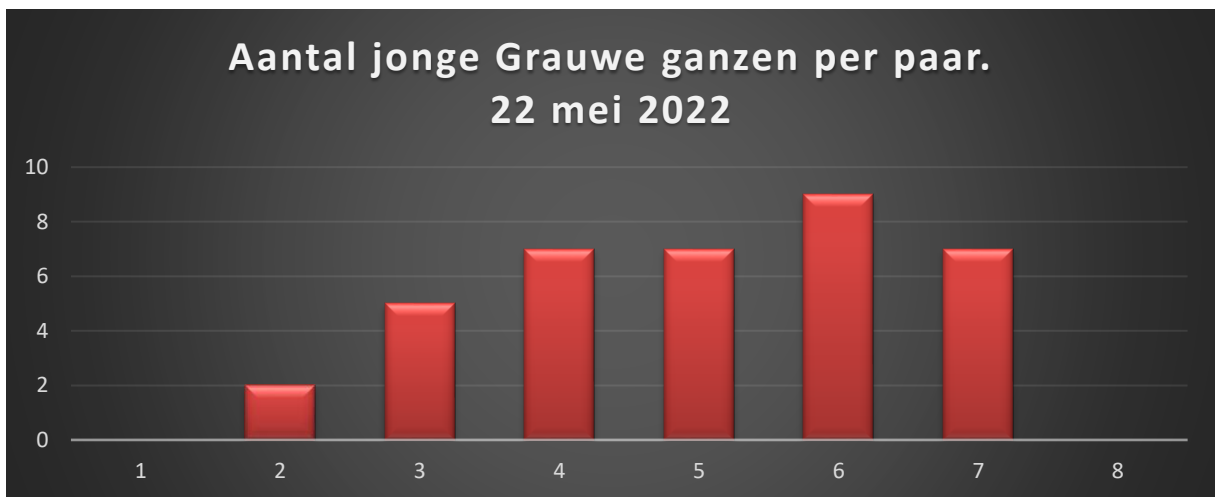
 = Belangrijke fourageer gebieden van Grauwe ganzen in 2022 in het Achtereinds Laag.

Verdeling aantal jonge Grauwe ganzen per paar.

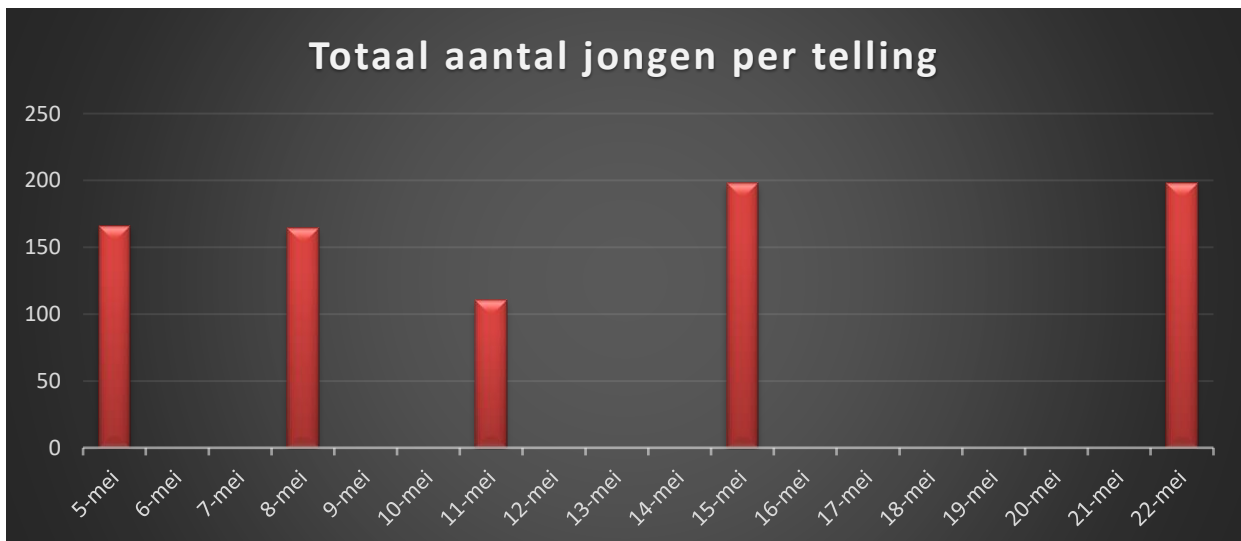
Op vijf verschillende momenten zijn ook de aantallen jonge Grauwe ganzen per paar geteld op het Achtereinds Laag. De meeste Grauwe ganzen hebben 6-7 jongen, door deze telgegevens zien we dat er een behoorlijke predatie is onder de jonge Grauwe ganzen.

Verdeling aantal jonge Grauwe ganzen per paar.

Grafiek van totaal aantallen jonge Grauwe ganzen per waarneming.

Predatie.

De predatie op Grauwe ganzen bestaat uit twee delen, een onbekend aantal nesten met eieren wordt door Wilde zwijnen opgegeten. Langs de Visvijvers Valkenswaard vond ik in 2021 en 2022 diverse leeggegeten eieren, mogelijk van Zwarte kraaien. Een ander belangrijke predatie is het doden van jonge ganzen en volwassen Grauwe ganzen door Vossen. Ik heb dat twee keer in het veld gezien. Ook zijn in 2021 en 2022 geplukte Grauwe ganzen gevonden, waarschijnlijk als prooien van Vossen.

Vos.

Foto: Dorine van Asten

De bekende Grauwe ganzen deskundige Evert Voslamber (pers.med. juni 2022), zegt over predatie: “ Wij vonden eigenlijk alleen indirecte bewijzen van predatie van nesten en konden alleen m.b.v. camera's zien wie de schuldigen waren. En dat waren vossen “. “ Alle andere predatoren werden door de ganzen verjaagd”. “ Wild zwijnen en raven zaten er toen niet, dus mogelijk dat die ook wel een gans aankunnen“. “Andere predatoren hadden alleen een kans op een ganzenei wanneer de gans in de nacht al door een vos was verjaagd”. “ Het is best mogelijk dat kleine jonge Grauwe ganzen ook wel ten prooi vallen aan lokale Haviken, Zwarte wouwen, Slechtvalken en Raven”.

